

Alfred Nobel

- den olycklige uppfinnaren

- funderingsfrågor, skapa ditt eget Nobelpris

Ämne: Svenska, SVA, SFI, Samhällskunskap, Naturkunskap

Årskurs: 6-9, Gym, Vux

Lektionstyp: reflektion och diskussion, skrivövning

Lektionsåtgång: 2-5

Introduktion

Titta på omslagsbilden, vad föreställer den?

Vilka idéer om boken ger den?

Läs baksidestexten - vad handlar boken om?

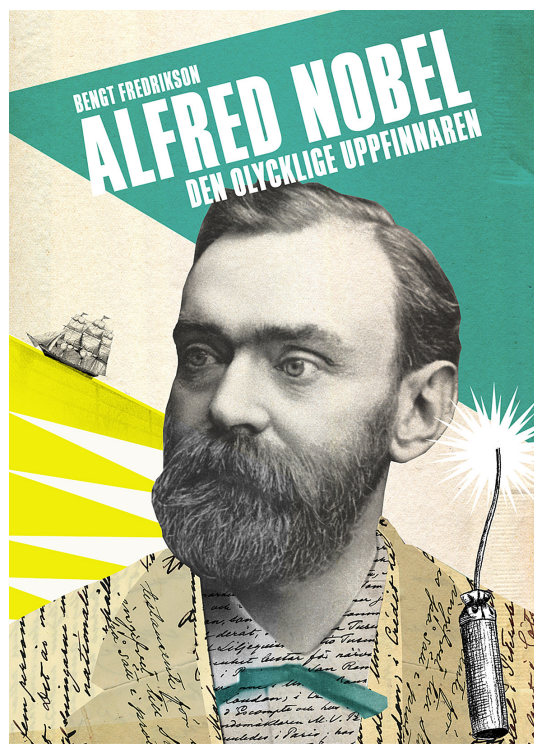
- Vad vet ni om Alfred Nobel?
- Om Nobelprisen?
- Känner ni till någon Nobelpristagare?

Alfred Nobel reser mycket och bor på olika platser i Europa, det är bra att ha en karta till hands. Se efter vart Nobel reser och vilka olika platser han bor på.

Läs det första kapitlet tillsammans och prata om det.

Funderingsfrågor

Frågorna kan användas som en kontroll av att man har förstått det man läst. För många frågor kan störa läsningen, en del frågor passar bra ensamma som en mer fördjupande uppgift. Använd dem efter eget huvud och lust.

MTM:s skolwebb
mtm.se/skola

1895 Min sista vilja, sidorna 7-12

- Vad får du reda på om Alfred Nobel i det här kapitlet? Vad verkar han ha varit med om i livet?
- Hur tycker du att han verkar som person? Är det någon du hade velat träffa? Vad skulle ni ha gjort tillsammans?

1832-1842 Familjen Nobels olyckor, sidorna 17-28

- Beskriv Alfreds familj.
- Säg ett par saker som du tycker är viktiga med hans barndom.

1842-1850 Det fattiga livet är slut, sidorna 29-37

- Hur får bröderna Nobel utbildning?
- Hur ska forskare göra för att övertyga människor?

1850-1852 I främmande länder, sidorna 39-48

- Hur påverkas Immanuels fabrik av om det är krig och av vem som styr landet?
- Om du skulle göra en utbildningsresa som Alfred, vart skulle du vilja resa och vad skulle du vilja lära dig?

1859-1864 Det livsfarliga ämnet, sidorna 49-61

- Vad var det för problem med nitroglycerin?
- Vad trodde Alfred att man kunde ha för nytta av det?

1864 Den fasansfulla smällen, sidorna 63-70

- Varför blev det en olycka?

1865 Alfred Nobel, affärsman, sidorna 71-77

- Varför vill Alfred starta fabriker i fler länder än Sverige?
- Varför vill politiker förbjuda nitroglycerin?

1866 Problem i New York, sidorna 79-86

- Är nitroglycerin farligt eller inte? Ge exempel på att det är farligt och att det inte är farligt.

1866-1867 Dynamit!, sidorna 87-90

- Vad är dynamit? Varför är det bättre än sprängolja?

1873 Rik och berömd, men inte lycklig, sidorna 91-101

- Varför är Alfred så sliten och trött?
- Vad är spränggelatin?

1876 Är ert hjärta fritt?, sidorna 103-109

- Varför blir Alfred förälskad i Bertha, tror du?

1876 Ett vuxet barn, sidorna 111-121

- Är det viktigt att man är lika, att man tillhör samma samhällsklass, har lika mycket utbildning och så vidare, för att bli lyckliga i en relation?
- Vad tycker du är viktigt för en relation, och vad är inte lika viktigt?

1881 Livet är tomt och trist, sidorna 123-130

- Beskriv Alfreds vardagsliv. Jämför det med ditt. Är det något som han har eller gör som du skulle vilja ha eller göra?

1885 Kärlek och krig, sidorna 131-138

”- Den dag arméerna kan döda varandra på en enda sekund kommer alla länder att undvika krig.”

- Tror du att Alfred har rätt? Varför, varför inte?

1887 En affärsman som säljer död, sidorna 129-144

- Hur får Alfred reda på att folk tänker att han är ”en affärsman som säljer död”?

1890 Lögner och fusk, sidorna 145-150

- På vilket sätt sviker Barbe Alfred?
- Varför flyttar Alfred till Italien?

1892 Ned med vapnen, sidorna 151-156

- Både Bertha och Alfred vill jobba för fred. Men de ser olika på hur det ska gå till. Hur skiljer sig deras uppfattningar åt?
- Vad tror du krävs för att det ska bli fred i världen?

1893 Tillbaka till Sverige, sidorna 157-165

- Håller du med Alfred om att en uppfinnare inte behöver ta ansvar för vad han eller hon uppfinner?

1896 Det sista brevet, sidorna 167-171

- Vad dör Alfred av?

1896 Testamentet, sidorna 173-183

”- Stora arv är bara en olycka.

Den som ärver mycket pengar blir bara lat och kanske inte kan klara sig på egen hand sedan.”

- Håller du med Alfred?
- Hur skulle du själv reagera som Alfreds släkting, tror du?

Diskutera och fundera kring Nobelprisen

Efter vad du nu vet om Alfred Nobel, förklara varför Nobelprisen delas ut för kemi, fysik, medicin, litteratur och fred.

- Hur berättar de om vem han var och vad han var intresserad av?

Skapa ditt eget "Nobelpris"

Om du hade väldigt mycket pengar och skulle skapa fem pris i ditt namn, vad skulle man kunna få pris för då?

Prisen ska visa vad du tycker om och tycker är viktigt.

- Vad ska man få när man får något av dina pris?
- Hur ska det firas?
- Vem ska överlämna prisen?
- Skriv en instruktion för dina pris.

Å r 1832 slutar med en katastrof för familjen Nobel.
På årets sista dag brinner deras hus.
Immanuel Nobel, hans fru Andriette
och sönerna Ludvig och Robert
klarar sig undan lågorna.
Men nästan alla deras saker brinner upp.
Huset på ön Långholmen i Stockholm förstörs.

Bara två år har gått sedan de köpte huset.
På den tiden såg livet bra ut.
Immanuel Nobel var en byggare,
uppfinnare och ingenjör
som många ville ha hjälp av.
Han hade mycket jobb och fick bra betalt.
Familjen hade pengar.
Men så började saker gå fel.
Flera byggen tog längre tid än väntat.
Det hände olyckor och Immanuel förlorade pengar.
Han fick allt färre jobb och familjen mindre pengar.
Och nu har deras hus brunnit ner.
Immanuel svär över sin otur.

Det är nyårsafton.
Familjen borde sitta tillsammans i sitt hus och drömma om vad som ska hända under det nya året. I stället är de hemlösa.
Mitt i vintern måste de leta efter en ny bostad.
De har inte tid med några drömmar.

Familjen Nobel flyttar till en liten lägenhet i närheten.
De enda saker de har med sig är ett par skadade stolar, ett bord, sängar, sex par lakan, några tallrikar och grytor.

Hela året fortsätter problemen.
Det finns inga pengar kvar i Immanuel Nobels företag.
Det finns bara skulder. Han förlorar företaget.

Familjen tvingas flytta till en ännu billigare lägenhet på Norrlandsgatan.
Nu bor de mitt inne i Stockholm.
Det är stor skillnad mot friheten och naturen på Långholmen.
Trots alla bekymmer bråkar de sällan.
Familjen är kärleksfull och håller ihop.

När höstmörkret faller över Stockholm växer familjen.
Andriette föder en son,
Ludvig och Robert får en bror.
Men den lilla pojken är sjuk och svag.

Modern Andriette vakar oroligt över honom.
Kanske märker hon att det är något speciellt med den lille pojken.
Han döps till Alfred. Alfred Bernhard Nobel.
Alfreds födelse den 21 oktober 1833 är en av få bra händelser den dystra hösten.

Lille Alfred Nobel är ofta sjuk.
Han är inte lika tuff som de andra barnen.
Alfred mår bäst när han är i närheten av sin mamma.
Hon har ingenting emot det.
Alfred är hennes favorit.

Ett sorgligt ögonblick

Familjen Nobel lever trångt i en liten lägenhet.
Fadern Immanuel blir allt mer förtvivlad för var dag som går.
Han har inte tillräckligt med pengar för att de ska känna sig trygga.
Immanuel kan inte förstå vad som gått snett.
Han är lika duktig som tidigare och han har lika många idéer.
Men ändå är det svårt att få jobb och ingen vill lyssna på honom.
Familjens bekymmer är ingen hemlighet.

I Stockholms papper finns anteckningar om alla som bor i staden.
Efter Immanuel's namn står det *fattig*.

Immanuel försöker att få Sveriges militärer intresserade av hans uppfinningar.
Han arbetar med minor, med ett gevär som kan skjuta snabbt och med en ny ryggsäck för soldater.
Men militärerna är inte intresserade.

Immanuel börjar förstå att han inte kommer att lyckas i Stockholm.
Ingenting kommer att förändras.
Om han inte kan betala sina skulder kan han hamna i fängelse.

Han måste göra något nytt.
Kanske kan han ha större framgångar någon annanstans.
Immanuel vet att tsaren som styr över Ryssland letar efter uppfinnare med bra idéer.
Han bestämmer sig för att lämna Sverige och försöka hitta arbete i Ryssland.

I december 1837 går Immanuel ombord på fartyget som ska ta honom över havet.
Immanuel reser ensam.
Han vill inte ta med familjen på en osäker resa.

Alfred är fyra år gammal.
Han står tillsammans med sina bröder och sin mamma på kajen i Stockholm och vinkar till sin far.

Det är ett sorgligt ögonblick.
Trots alla problem tycker de fortfarande mycket om varandra.
Det kommer att ta lång tid innan familjen är samlad igen.

För familjen i Stockholm börjar en svår tid.
De sparar på allt: pengar, mat och kläder.
De äter nästan aldrig kött, för det mesta får de nöja sig med billig fisk.
Men det finns sällan tillräckligt.

Alfreds mor Andriette får hjälp att öppna en liten affär.
Där säljer hon mjölk och grönsaker.
När pengarna från affären inte räcker får de ibland hjälp av hennes föräldrar.
Några gånger går bröderna Ludvig och Robert ut på gatorna för att sälja tändstickor.
Varje öre är viktigt.

Alfred är för liten för att följa med bröderna.
Kanske är Alfred för svag också.

Han är ofta sjuk och har inte så mycket krafter.
Han håller sig mest hemma.

– Jag stod ofta bredvid och såg på när de andra barnen lekte.

Jag kände mig som en främling bland dem, berättar Alfred senare.

Alfred håller sig undan.

Han trivs med att vara ensam och fundera.

De andra barnen tycker säkert att han är lite underlig.

När han fyller sju år förändras allt. Alfred börjar i första klass år 1841.

Trots att familjen är fattig får barnen gå i skolan i Jakobs församling.

Alfred trivs genast i skolan.

Där behöver man inte vara stark eller högljudd för att märkas.

Alfred klarar sig bra och får snart höga betyg i alla ämnen.

Men även om han trivs i skolan är det svårt att vara fattig.

Alfred blir ledsen när han ser hur hans mor sliter för att de ska klara sig.

Han märker hur bekymrad hon är.

Det känns som om andra människor tycker att de är mindre värda.

Pojkarna från de fina skolorna skriker efter dem.

De skrattar åt deras slitna kläder.

Trots svårigheterna trivs familjen tillsammans. Julen är årets höjdpunkt.

Då får de lov att äta sig ordentligt mätta.

Resten av sitt liv minns Alfred jularna i det fattiga Stockholm, och saknar dem.

Storstaden Sankt Petersburg

På andra sidan havet, i Sankt Petersburg, arbetar fadern Immanuel hårt.

Med hjälp av svenska affärsmän startar han en liten verkstad.

Där arbetar han med sina uppfinningar.

Sankt Petersburg är den storstad som ligger närmast Stockholm.

Det är ganska vanligt att svenskar flyttar dit.

Tsar Nikolaj styr över Ryssland, och vill göra sitt fattiga land mäktigare och rikare.

Han tar emot människor och idéer från andra länder som kan hjälpa honom.